TAMPERE
Värmälä
Vanhan Messukylä-Ruovesi Kolun-kylä tien tiepohjan arkeologinen dokumentointi
2022

Alexander Suvorov
Tomi Kuljukka

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Landlady Oy

Sisältö

Perustiedot **2**
Kartat **3**
Kaivaus **6**
Maastotyö **6**
Oja 1, eteläprofiili 7
Oja 2, pohjoisprofiili 10
Tulos **13**
Lähteet **13**
Kuvia tutkimusalueen maastosta **14**

Kansikuva: Tiejäännöksen eteläosa kuvattuna koilliseen.

Perustiedot

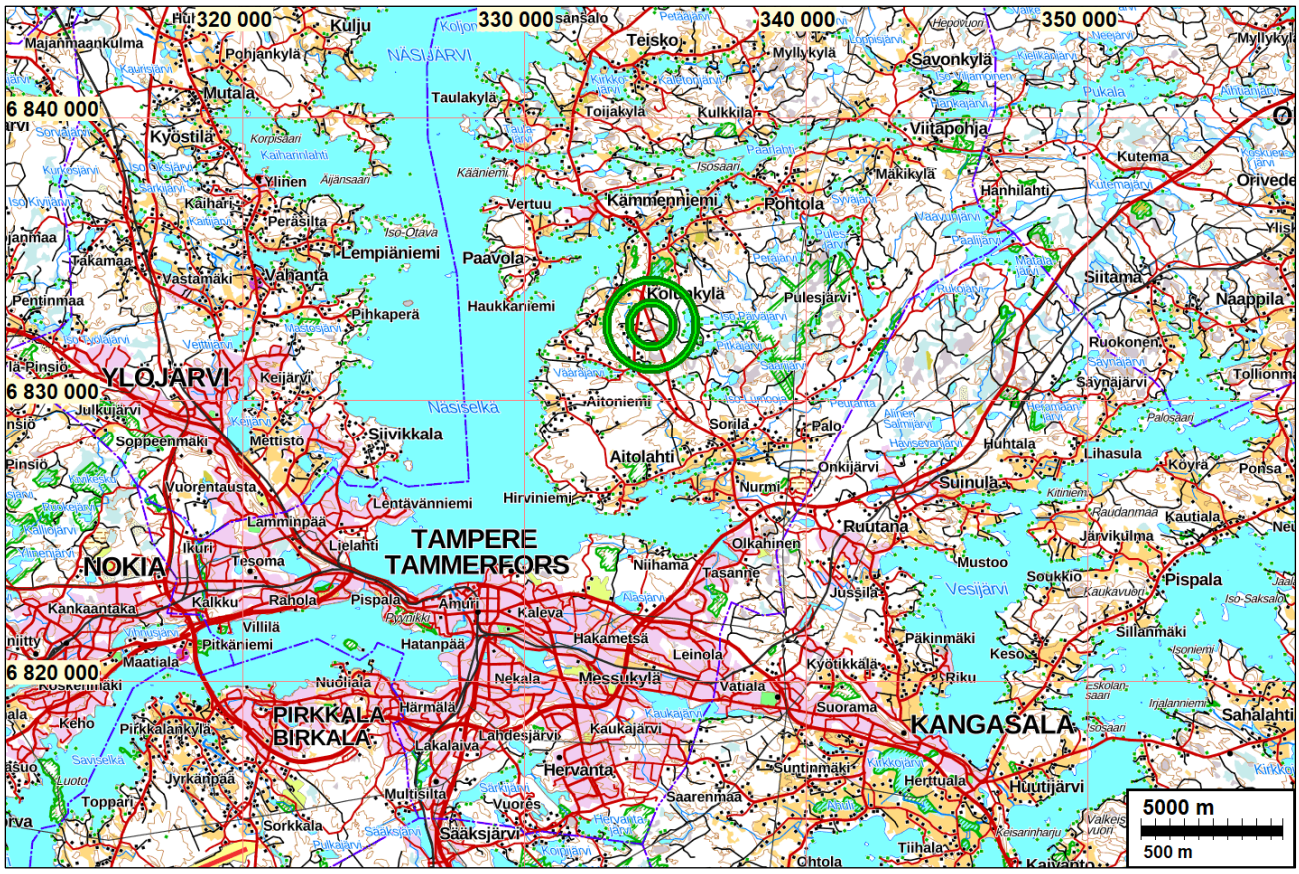
Tutk.lupa: MV/239/05.04.01.02/2022
Alue: Vanhan tiepohjan, muinaisjäännöksen Messukylä-Ruovesi Kolunkylä eteläosa, n. 11,8 km Tampereen tuomiokirkolta koilliseen.
Tarkoitus: Dokumentoida tienjäännöksen osa, jonka päälle rakennetaan uusi metsätieyhteys. Muinaisjäännöksen pohjoisosa säilyy ehjänä.
Maastotyö: 21.11.2022
Tilaaja: Landlady Oy, Ympäristösuunnittelu Oy:n välittämänä.
Tutkimukset: Luoto 2022 tarkastus
Tekijät: Alexander Suvorov ja Tomi Kuljukka.

Tulos: Vanhan tiepohjan poikki kaivettiin kaksi ojaa. Ojassa 1 havaittiin vain kaksi selkeää tiekerrostumaa: pintamullan alainen humuksen värjäämä sorahiekka ja peruskallion päällä oleva ruskea hiekka. Humuksen värjäämän sorahiekan alla oli punertava hiekkalaikku tumman hiilisen kerroksen päällä. Nämä kerrokset ovat voineet syntyä palamisen seurauksena. Tummasta kerroksesta otettiin radiohiilinäyte.

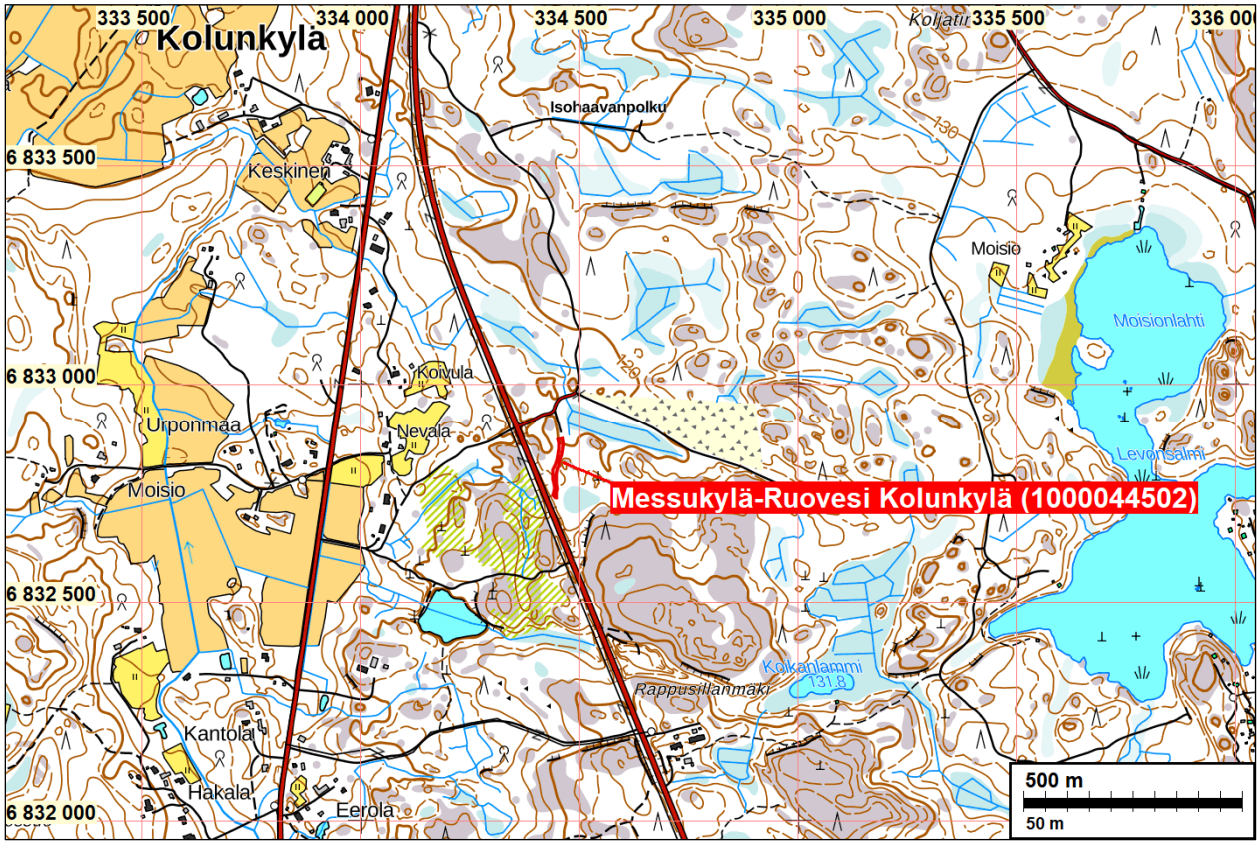
Ojassa 2 oli näkyvissä ainakin 4 eri kerrostumisvaihetta: harmaa savi, ruskea hiekka, punainen savi ja myöhäisimpänä humuksen värjäämä sorahiekka. Kerrostumien ajoituksia on vaikeaa päätellä, sillä tien käytöstä ei ole aikaisempaa tietoa. Kerroksien muodostumisvaiheiden välillä on täytynyt kulua sen verran aikaa, että niiden väliin on ehtinyt kerrostumaan luontaista humuspintaa. Tielinja on näkyvissä vuonna 1987 laaditulla peruskartalla, mikä viittaisi siihen, että sitä on käytetty ainakin 1980-luvun lopulle asti, jolloin päällimmäisin humuksen värjäämä sorahiekkainen kerrostuma voisi olla hyvin moderni.

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN ja N2000 järjestelmissä. Kartat ja ilmakuvat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 12/2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 12/2022. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia, ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella. Kuvaaja: Alexander Suvorov.

Kartat

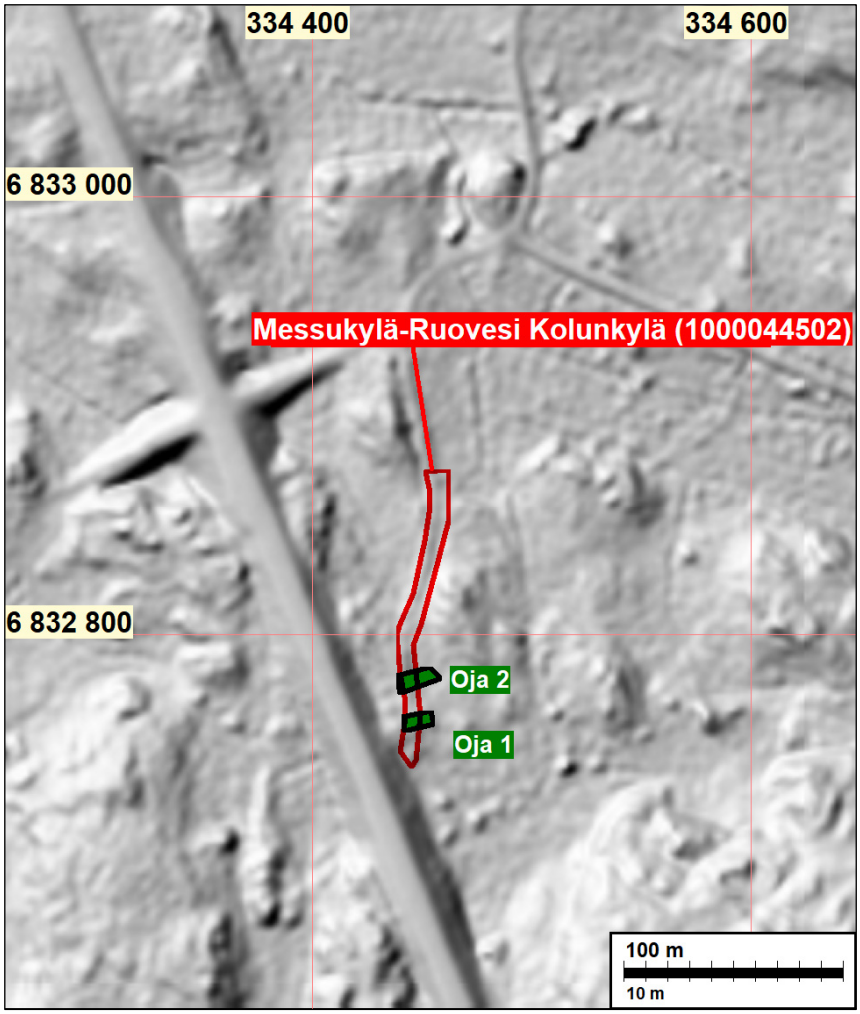
Kartta 1. Tutkimusalueen sijainti vihreällä

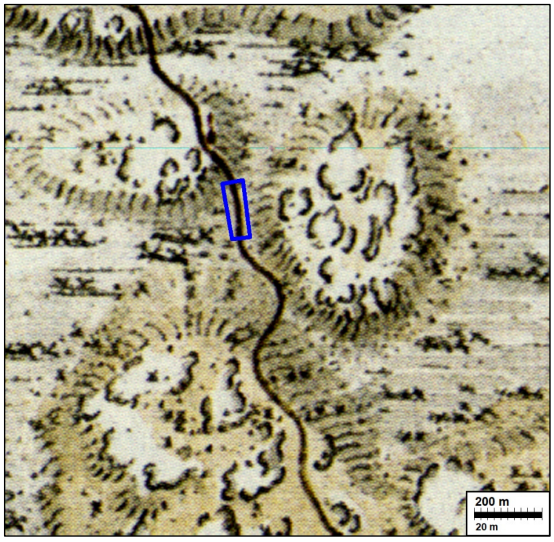
Kartta 2. Tutkittu muinaisjäännös punaisella.

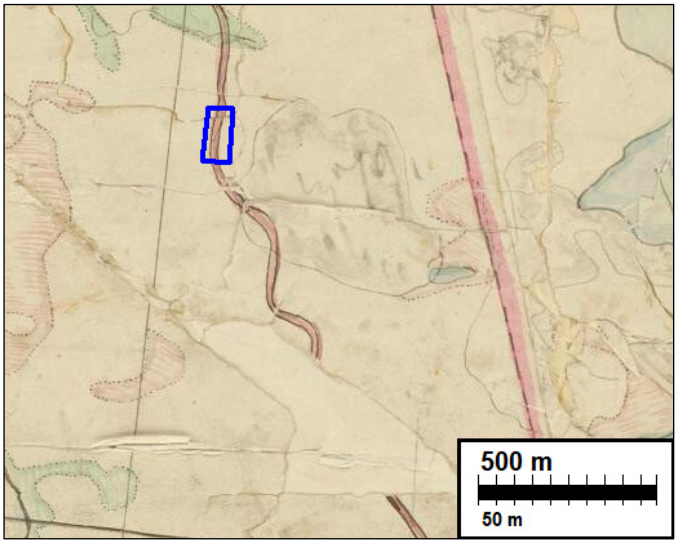

Kartta 3. Muinaisjäännös ilmakuvassa.

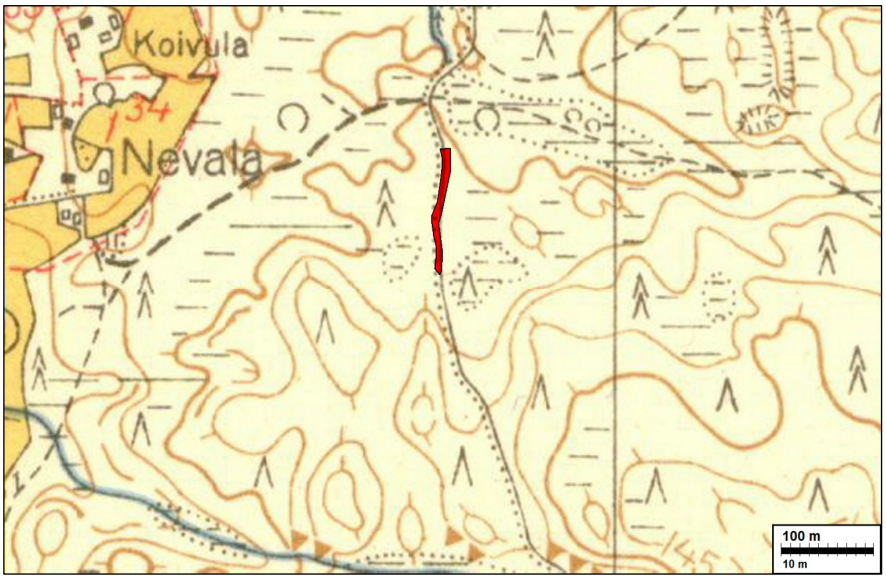

Kartta 4. Poikkileikkausojien kohdat tiejäännöksessä vihreällä.

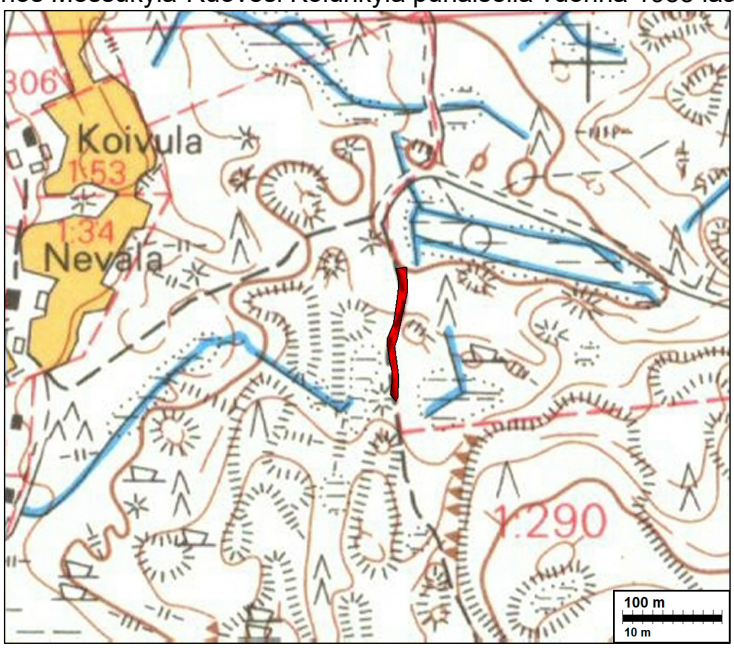

Vasemmalla kartta 5. Tutkittu tienjäännös sinisellä vuosina 1776–1805 laaditulla Kuninkaankartalla.
Oikealla kartta 6. Tutkittu tienjäännös sinisellä 1840-luvulla laaditulla pitäjänkartalla.

Kartta 7. Muinaisjäännös Messukylä-Ruovesi Kolunkylä punaisella vuonna 1955 laaditulla peruskartalla.

Kartta 8. Muinaisjäännös Messukylä-Ruovesi Kolunkylä punaisella vuonna 1987 laaditulla peruskartalla.

Kaivaus

Landlady Oy suunnittelee Tampereen Värmälään kiinteistöille 837-722-1-491 ja 837-722-1-497 uutta metsätietä, jonka avulla järjestetään maa-aineksen kuljetusyhteys kiinteistöllä 837-722-1-491 sijaitsevalta ottopaikalta. Osa metsätiestä rakennettaisiin historiallisen ajan kulkuväylän Messukylä-Ruovesi Kolunkylä (1000044502) eteläisen osuuden päälle. Museovirasto on myöntänyt muinaismuistolain 11 §:n mukaisen kajoamisluvan, jossa edellytetään, että muinaisjäännös tutkitaan kaivamalla poikkileikkausojia niihin kohtiin, joiden päälle metsätietä tullaan rakentamaan. Landlady Oy tilasi tutkimuksen Mikroliitti Oy:ltä hankkeen YVA-konsultin Ympäristösuunnittelu Oy:n välittämänä. Maastotyön tekivät Alexander Suvorov ja Tomi Kuljukka 21.11.2022, tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Messukylä-Ruovesi Kolunkylä muinaisjäännös inventointiin ensimmäistä kertaa vuonna 2022, jolloin sille asetettiin muinaisjäännösrajaus. Muuta tutkimusta tien jäännöksestä ei ole tehty, ja sen maanalaisista kerroksista tai rakenteista ei ole aikaisempaa tietoa.

Messukylä-Ruovesi Kolunkylän tielinja on merkitty ensimmäisen kerran vuosina 1776–1805 laaditulle Kuninkaankartalle. Myöhemmillä kartoilla tielinjan kulkusuunta on pysynyt hyvin samanlaisena ja se on näkyvissä kävelypolkuna vielä vuonna 1987 laaditulla peruskartalla. Tie on siis ollut käytössä ainakin 1980-luvun loppuun asti. Nykykartalla tielinjasta näyttäisi olevan jäljellä vain pieni osa nykyisen Kaitavedentien länsipuolella. Tielinjan merkitseminen kävelypolkuna kartoille on lopetettu jossain vaiheessa 1980-luvun lopun jälkeen, mikä voisi tarkoittaa sitä, että se on poistunut kokonaan käytöstä näihin aikoihin. Kaitavedentien rakentaminen on selkeästi tuhonnut jossain määrin Kolunkylässä sijaitsevaa Messukylä-Ruovesi tielinjaa, sillä se kulkee osittain linjan vieressä ja läpi eikä linjaa ei ole enää näkyvissä nykykartoilla.

Kolunkylän tielinja sijaitsee avoimessa maastossa aivan Kaitavedentien tuntumassa. Muinaisjäännöksen länsipuolella on pieni metsikkö, ja itäpuolella hakkuualue, joka on osittain tuhonnut muinaisjäännöksen itäreunaa. Tielinja oli maastossa hyvin nähtävissä, joskin sen aivan eteläisin osuus oli hieman epämääräinen. Oletettavasti tiejäännöksen eteläinen osa on tuhoutunut jossain määrin Kaitavedentien rakentamisen aikana.

Maastotyö

Kaksi 1,5 m leveää poikkileikkausojaa kaivettiin kaivinkoneella tien jäännöksen eteläiselle osuudelle, n. 10 m etäisyydelle toisistaan. Kaivu tehtiin arkeologin ohjauksessa varovasti ohuissa kerroksissa. Ojien kaivu lopetettiin peruskallion tullessa vastaan.

Ojien seinämät puhdistettiin lastalla ja dokumentoitiin valokuvilla, muistiinpanoin ja fotogrammetrisesti. Ojasta 1 otettiin radiohiilinäyte, joka on lähetetty analysoitavaksi Uppsalan Yliopiston radiohiililaboratorioon.

Oja 1, eteläprofiili

Skemaattinen yleisesitys ja tulkinta ojan 1 eteläprofiilista.

Oja 1 oli eteläisempi kaivetuista ojista. Se oli n. 10 m pitkä ja 40 cm syvä. Pintamaana ojassa oli n. 5 cm pintamultaa, jonka alta tuli ruskeaa sorahiekkaa. Ojan n. puolessavälissä sorahiekan alla oli n. 10 cm paksu tumma hiilinen kerros, joka oli profiilissa pituudeltaan n. 1 m. Hiilisen kerroksen ja ruskean sorahiekan välissä oli pieni laikku punertavaa maata. Tummasta kerroksesta otettiin radiohiilinäyte. Tienjäännöstä ympäröi profiilissa itä- ja länsipuolella luontainen koskematon punertavan ruskea sorahiekka. Ojan pohjalla oli peruskallio.

Profiilissa olevat sorahiekka ja tumma hiilinen kerros voisivat edustaa tien eriaikaisia rakennusvaiheita. Messukylä-Ruovesi tielinjan käytön historiasta Kolunkylän kohdalla ei ole aikaisempaa tietoa, joten kerroksien alkuperä ja ajoitus ei ole selvillä. Humuksen värjäämä sorahiekkakerros voi esimerkiksi olla peräisin niin muinaiselta kuin myös modernilta ajalta. Tie on ollut käytössä

ilmeisesti aina 1980-luvun loppuun saakka, mikä ei poista mahdollisuutta, että sitä on vahvistettu ja rakennettu uudelleen erilaisen maanviljelykaluston kulkemista varten.

Tumman hiiltyneen kerroksen pinnassa oli pieni laikku punertavaa hiekkaa, joka vaikutti palaneelta, ja tumma kerros itsessään oli hiiltynyttä. Todennäköisesti nämä kerrokset ovat syntyneet samanaikaisesti palamisen seurauksena. Kuitenkaan kerroksissa ei ollut näkyvissä selkeitä rakenteiden jäänteitä, joten palon alkuperää ei ollut mahdollista selvittää. Tarkemman käsityksen tummasta kerroksesta saa radiohiilinäytteestä, joka on lähetetty ajoitettavaksi Uppsalan Yliopiston radiohiililaboratorioon.

Vasemmalla: oja 1 kuvattuna itään. *Oikealla:* oja 1 kuvattuna länteen.

Profiilin yläosan numeroidut oranssit merkit kuvissa metrin välein. Numerointi alkaa lännestä. Kuvasuunta etelään.

2
1

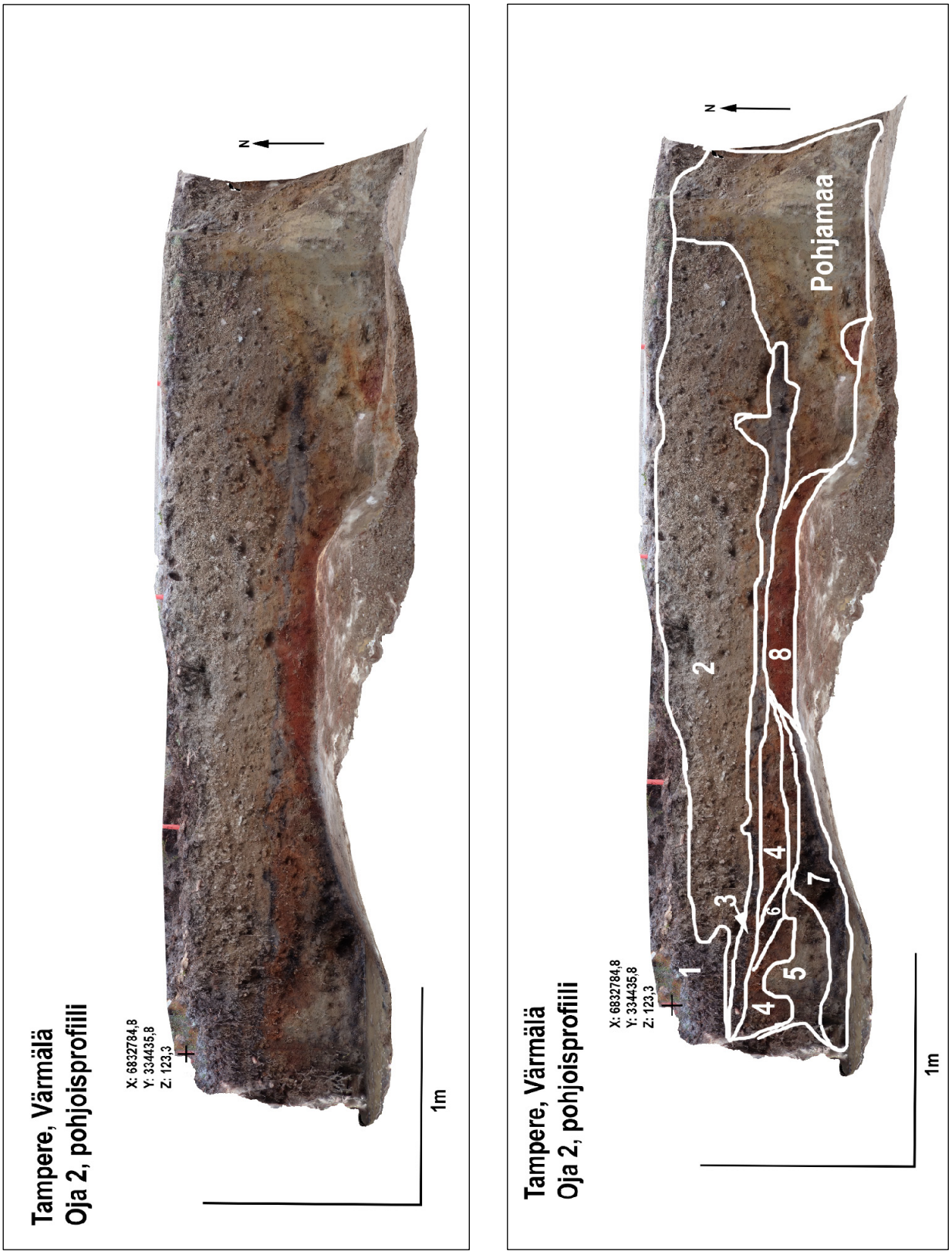

2

3

4
3

4

Oja 2, pohjoisprofiili

Skemaattinen yleisesitys ja tulkinta pohjoisprofiilista

Oja 2 oli pohjoisempi tutkimuksen aikana kaivetuista ojista. Sen pituus oli n. 15 m ja syvyys n. 1,1 m. Pintamaana ojassa oli n. 2–15 cm multaa (1), jonka alta alkoi ruskea sorahiekka (2). Seuraavaksi profiilissa oli n. 5 cm paksu humuksen värjäämä savi (3), jonka alla oli punainen savi (8).

Profiilin länsipuolella pintamullan alla oli kerroksia seuraavasti: ruskeaa savea (4), jonka sisällä n. puolessavälissä oli n. 5 cm paksu humuskerros (6). Näiden kerroksien alta tuli harmaa savi (5). Ojan pohjalla oli kolmas humuskerros peruskallion päällä (7).

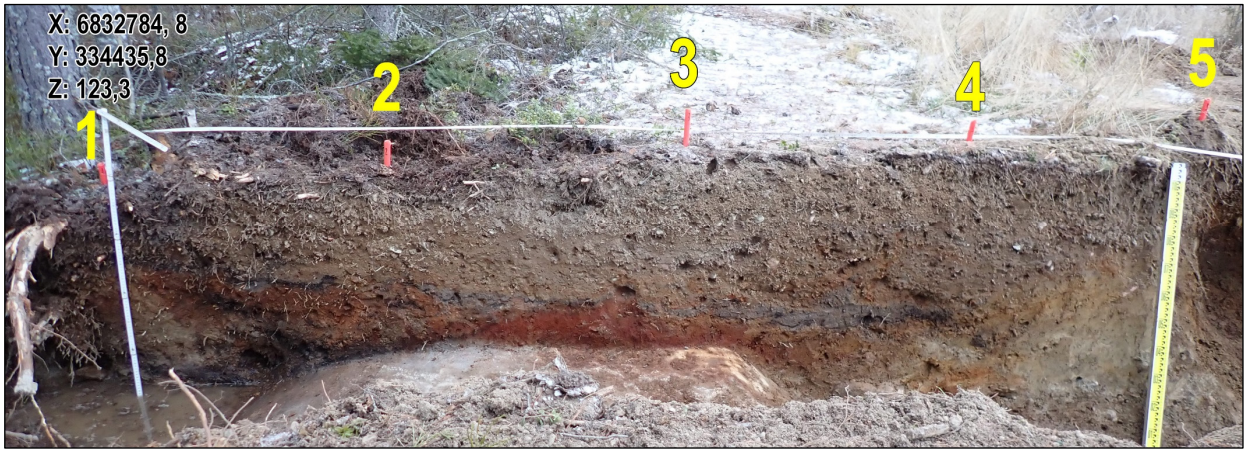
Profiilin itäpuolella pintamullan alla oli koskematon pohjasavi, jossa oli halkaisijaltaan n. 1 m oleva kivi. Siinä kohtaa alkoi hakkuualue, joka on osittain tuhonnut tien itäreunaa. Koko ojan pituudelta pohjalla tuli vastaan peruskalliota.

Ojan 2 profiilin länsireunan tummat humuskerrokset edustavat todennäköisesti eri aikaisia luontaisen maan pintoja, joiden päälle on rakennettu uudelleen savisia ja sorahiekkaisia tien muokkaus- ja parantelukerroksia. Kerroksissa ei ollut esimerkiksi kärrynuria tai muita käyttöön viittavia jäännöksiä tai merkkejä. Tietä on käytetty aina 1980-luvulle asti kävelypolkuna, joten päällimmäisemmät kerrostumat voivat hyvinkin olla moderneja.

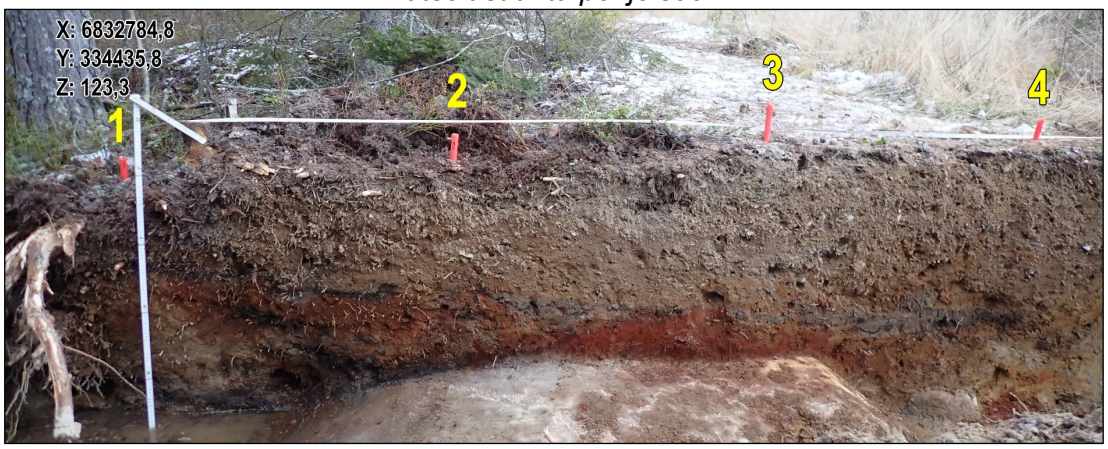
Humuskerroksista 3 ja 6 olisi periaatteessa voinut ottaa ajoitusnäytteitä, mutta kahdessa ensimmäisessä kerroksessa kasvoi elossa olevien kasvien juuria, joten kerroksen orgaaninen materiaali olisi voinut olla myös nykyaikaista. Kerroksissa ei ollut myöskään selkeitä hiilen paloja, joita ottaa ajoitettavaksi. Länsipuolella oleva alempi humuskerros 7 kontaminoitui kaivauksen aikana, kun ojan kaakkoiskulmasta alkoi nousta pohjavettä, joka ylettyi kerrokseen asti.

Vasemmalla: oja 2 kuvattuna itään. *Oikealla:* oja 2 kuvattuna länteen.

Profiilin yläosan numeroidut oranssit merkit kuvissa metrin välein. Numerointi alkaa lännestä. Katselusuunta pohjoiseen

Tulos

Molemmissa ojissa hiekan päällinen humuksen värjäämä sorahiekka oli selkeä tiekerrostuma. Tielinja on näkyvissä vuonna 1955 laaditulla peruskartalla kärrypolkuna ja vuonna 1964, 1977 ja 1987 laaditulla peruskartoilla kulkuväylänä. Polkua on ilmeisesti käytetty pitkälle nykyaikaan saakka, joten humuksen värjäämä sorahiekka voisi periaatteessa olla nykyaikainen muokkauskerros, jolla on vahvistettu polkua vuosien 1955 ja 1964 välillä traktoreiden tai muun kaluston kulkua varten. Ojassa 1 sorahiekan alla oli laikku punaista maata hiiltyneen tumman kerroksen päällä. Sekä punertava maa että tumma hiiltynyt kerros ovat todennäköisesti syntyneet palamisen seurauksena.

Ojan 2 profiilissa olevat tummat humuksiset kerrokset voisivat sen sijaan edustaa aikaisempia luontaisia tienpintoja, joiden päälle on kerrostettu uusia savisia tien parantelukerroksia. Kerroksien on täytynyt olla näkyvissä niin kauan, että humusta on päässyt pinnalle muodostumaan. Tielle on siis todennäköisesti rakennettu ainakin kolme kertaa ennen uusinta sorahiekkaista kerrostumaa pintamullan alla. Kerrokset ovat hyvin yhtenäisiä, ja niissä ei ole näkyvissä muita parantelukerroksia, kärrynuria tai muita merkkejä tien aikaisemmasta käytöstä.

3.01.2023

Alexander Suvorov ja Tomi Kuljukka,
Mikroliitti Oy.

Lähteet

Alanen, T. & Kepsu, S. 1989: Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805. SKS.

Pitäjänkartta. 1840. Lehti 2124 10. Maanmittauslaitos.

Peruskartta, 2140 10, 1955. Maanmittauslaitos.

Peruskartta, 2140 10, 1987. Maanmittauslaitos.

Kuvia tutkimusalueen maastosta

Vasemmalla: tutkittu tiejäännös kuvattuna pohjoiseen. *Oikealla:* tutkittu tiejäännös kuvattuna etelään.

Vasemmalla: tiejäännös kuvattuna kohti lounaaseen. *Oikealla:* tiejäännös kuvattuna länteen ennen ojan 2 kaivua.